

vahdet-i vücûdu içerisinde pek az Helenistik unsur bulunan tipik İslâm düşüncesinin tabii bir sonucu olduğunu ileri sürer. Ona göre vahdet-i vücûd doktrini İslâmın tevhid anlayışının meşru olmayan bir uzantısıdır. Buna rağmen O, ne Eş'ârielerin cevher ve sıfatlar doktrini ile, ne de Yeni Eflâtuncu "Bir" doktrini ile aynıdır. Bu doktrin derleyici de olsa orijinal bir doktrindir. Bu sözlerden anlaşılacak bırakınız Spinoza'nın panteizmini; O'nun Yeni Eflâtuncu mistik panteizmle bile bir benzerliğinin olmadığı görülecektir.

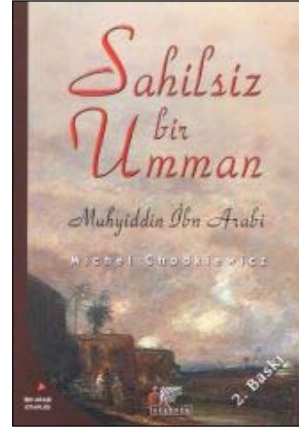
Michel Chodkiewicz, *Sahilsiz Bir Umman Muhyiddin İbn Arabî*, çev.: Atıla Ataman, Gelenek Yay., İstanbul 2003, 168 s.

Hazırlayan: Vahit GÖKTAŞ*

Bu eser Tasavvuf kültüründe Şeyh-i Ekber ismiyle meşhur olmuş Muhyiddin İbn Arabî'yi hem kendi değeri bakımından hem de çok geniş bir alandaki tesiri alandaki tesir yönünden, İslâm ülkelerine yaptığı bir seyahatte henüz on yedi yaşında ihtida etmiş olan yazar Michelin'in dilinden dinliyoruz.

Eser giriş bölümünden sonra Kur'an-ı Kerim'den beş ayeti başlık olarak ele alır. Yazar sahipsiz bir umman dediği İbn Arabî'yi anlamaya ve anlatmaya onun hakkındaki görüşlere yer vererek başlar. Onun etkisinin mağripte uzak doğuya kadar geniş bir coğrafyaya uzandığını hatta bazı tarikatlerin bilhassa halvetiyye ve kollarında tesirinin açık bir şekilde görüldüğünü zikreder.

Buna karşın İbn Hacer el-Heytemi ve Ebu'l Âla Afifi, İbn Arabî'nin eserlerinin manalarının çok geniş ve lafızlarının kapalı olması sebebiyle anlaşılmasının zor olduğunu ifade ederler. Nicholson ve Clement Huart gibi oryantalistler İbn Arabî'nin hayal gücünün çok geniş olması sebebiyle kelimelerin anlamlarının belirsiz olduğunu söyler. Ayrıca yazar Şeyh-i Ekber'in

* Dr., Ankara Ü. İlahiyat Fakültesi

eserlerine bazı tasavvuf üstadlarının da ihtiyatlı yaklaştığını ve müritlerine onun eserlerini okumaktan sakınmaları gerektiğini söylerler. Bunun sebebini ise manevi nitelikleri yetersiz müritlerin onun eserlerindeki fikirleri yanlış anlamalarına ve istikametten ayrılmalarına yol açabileceği düşüncesidir. Yazar pek çok İslâm âliminin eserlerinde İbn Arabî'nin görüşlerine yer verdikleri halde onun ismi zikretmediklerini bunun sebebini de devrin olumsuz şartlarına bağladıklarının ifade eder.

Kitabın girişten sonraki kısımlarında yazar İbn Arabî'nin eserlerinde yorumladığı beş ayeti kerimeyi başlık olarak ele alır ki; bunlar “Yeryüzündeki bütün ağaçlar kalem olsa...” (Lokman,31/27), “Biz kitapta hiçbir şeyi eslik bırakmadık” (En’am, 6/38), “Ve dönecek olduğunuz da O’dur” (Yasin, 36/83), “Ufuklarda ve kendi nefslerinde” (Fussilet, 41/53), “Namazda daim olanlar” (Me’aric, 72/23) dir.

İbn Arabî eserlerinde bilhassa Fütûhatü'l-Mekkiyye ve Hususü'l-Hikem'de Kur'an ayetlerinde geçen kelimelerin zahirî ve batınî anlamlarındaki bütünlüğün yanı sıra sembolik ifadelere sıkça yer verir. Yazar bu öne- me binaen kitabında yer verdiği ayetlerde bu hususlara sıkça değinir. Örneğin Lokman süresi ile ilgili başlık altında Fütûhat'tan şu bölümü nakleder:

“Eğer nefesin yetiyorsa Kur'an ummanına dal. Ama eğer nefesin yetmeyecekse onun zahirini tefsir eden eserleri mütala ile yetin ve ona dalma. Aksi takdirde orada helak olursun. Zira Kur'an ummanı derindir ve ona dalan kişi kıyaya en yakın yerlerle yetinmeyecek, bir daha asla mahlukata geri dönmeyecektir. Peygamberler ve varisi-hafızlar âleme rahmet için tekrar bu yerlere döner. Gayeye ulaşan ve fakat geri dönmeksizin orada kalan vakifun ise ne kimseden fayda görür ne de kimseye fayda verir. Onlar ummanın merkezini hedef almıştır. Ya da daha doğrusu merkez onları hedef almıştır. Ebedi olarak oraya dalmışlardır.”

İbn Arabî, *el-Ankâu'l-Muğrib'* den alarak Divanında tekrar ettiği şiirinde; “Hayret içinde sahil-siz bir umman ve ummansız bir sahil gördüm” beytini ilahi hitabın lafzı onda daimi bir vahyediliş göremeyenlerin nazarında sadece Ummansız bir sahil olabileceksede, yeterince kuvvetli bir nefese sahip olup da ona dalanlar için sınırsız ve tüketilmezdir. İlahi hitap aynı anda her iki özelliğide taşımaktadır diyerek açıklar.

İbn Arabî eserlerinde kullandığı kaynakları kendi ifadesiyle “sohbetlerimizde ve yazılarımızda söylediğimiz her şey Kur'an ve hazinelerinden kaynaklanmaktadır” der. Yazar da bundan ilham alarak İbn Arabî'nin eserlerini incelediği kitabına sahil-siz bir umman ismini verir. Burada verdiğimiz birkaç örnekle değindiğimiz eser İbn Arabî'nin Kur'an-ı Kerim'deki pek çok

ayetlerle ilgili yorumlarını içerir. Böylece okuyucu Kur'an-ı Kerim'in icazına hayrette kalırken aynı zamanda İbn Arabî'yi ve onun düşünce sistemine doğru uzun bir yolculuğa çıkar.

Kısaca tanıtımın yaptığımız içeriğine ışık tutmak kaydıyla bazı atıflarda bulunduğumuz bu eser İbn Arabî hakkında Türkçe çevirisi yapılan ilmi eserler arasında önemli bir konumdadır. İbn Arabî'nin doğru bir şekilde anlaşılmasını ve hakkındaki eleştirilerin iyi bir şekilde değerlendirilmesini sağlayacaktır. Sadece aktarmaya dayalı bir anlatım metodundan ziyade tahlil, tetkik ve tartışma yöntemi kullanılmıştır.

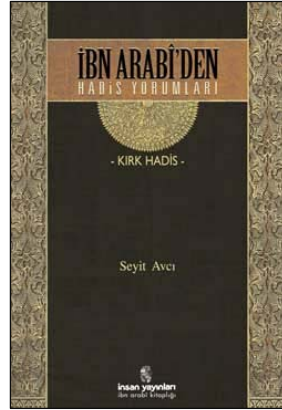
Seyit Avcı, *İbn Arabî'den Hadis Yorumları*, İnsan Yay., İstanbul 2008.

Hazırlayan: Öncel DEMİRDAŞ *

İslam tarihinde yaşamış olan mutasavvıfların şahsiyetlerini tanımak tasavvuf kültürünü öğrenmek açısından büyük bir önem arz etmektedir. Şüphesiz bu mutasavvıflardan en dikkat çekenlerinden biri de İbn Arabî'dir. O kendine has zengin sevgileri ve özgün fikirleriyle tasavvufta geniş ve canlı bir alana sahip olmuştur.

Tanıtımını yaptığımız eser yazarın daha önce el-Fütûhâtü'l-Mekkiye'de İbn Arabî'nin hadis anlayışı adıyla okuyuculara takdim ettiği çalışmasının bazı kısımlarını özetlemek suretiyle meydana getirilmiştir. Eserde Fütûhât'ta geçen hadislerden kırk hadis seçilmiş bu hadislerin tam metinleri ve tercümelerine yer verilirken aynı zamanda bu hadislerle ilgili İbn Arabî'nin yorumları da aktarılacak suretiyle eser zenginleştirilmiştir.

Çok kısa tutulan giriş bölümünde İbn Arabî'nin tasavvuf görüşünün bütün insanlığı kucakladığından ve evrensel anlamda insan sevgisinden söz edilir. Burada ayrıca Kâtib Çelebi'nin İbn Arabî'nin eserlerindeki cemel anlayışına atfen "cemel semtinin celal semtinden yeğ ve üstün" dediği nakledi-

* Ankara Ü. İlahiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi